

पशु वैद्यकीय अधिकारी (गट-अ) व सहाय्यक आयुक्त, पशुसंवर्धन (वन्यजीव) गट-अ आणि उप आयुक्त, पशुसंवर्धन (वन्यजीव) गट-अ या पदाचे कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या निश्चित करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक:-एमएफएस-२०२०/प्र.क्र.१५०/फ-८
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२,
दिनांक: १० फेब्रुवारी, २०२१

संदर्भ :- १) शासन निर्णय महसूल व वन विभाग क्र.एमएफएस-२०१७/प्र.क्र.७७/फ-८

दिनांक १३/०९/२०१९

२) प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वनबल प्रमुख), म.रा. नागपूर यांचे कार्यालयाचे कक्ष-२२(४)
/आस्था/प्र.क्र.०३(१८-१९)/४८५०/२०१९-२० दि.२०/०३/२०२०

प्रस्तावना:-

शासन निर्णय संदर्भ क्र.२, दि.१३/०९/२०१९ अन्वये वन विभागासाठी विविध संवर्गातील एकूण १९०३४ नियमित + ४२९ अधिसंख्य पदे व ८३२९ वनमजूर (अधिसंख्य) असा एकूण २७७९२ पदांच्या सुधारीत आकृतीबंधास मान्यता दिली आहे. त्यात नव्याने निर्माण करण्यात आलेल्या पशु वैद्यकीय अधिकारी (गट-अ), सहाय्यक आयुक्त, पशुसंवर्धन (वन्यजीव) गट-अ आणि उप आयुक्त, पशुसंवर्धन (वन्यजीव) गट-अ हे तीनही संवर्गांचा समावेश आहे.

व्याघ्र प्रकल्पाचे क्षेत्रात व बफर क्षेत्रात तसेच लगतच्या इतर क्षेत्रात वन्यप्राण्यांबाबत काही घटना घडल्यास तातडीने पुढील कार्यवाही करणेसाठी पशुवैद्यकीय अधिका-यांची गरज भासते. तथापि व्याघ्र प्रकल्पामध्ये पशुवैद्यकीय अधिका-यांचे पद मंजूर नसल्यामुळे यामध्ये अडचणी निर्माण होत आहेत. काही वेळेस जखमी झालेल्या वन्यप्राण्यांना तातडीने उपचार करणेसाठी, वन्यप्राणी मृत पावलेल्या प्रकरणांमध्ये तातडीने पुढील कार्यवाही करण्यासाठी, अपवादात्मक परिस्थितीची निकड लक्षात घेऊन वन्यप्राण्यांना जेरबंद करणे किंवा ठार करणे इत्यादी प्रकरणे हाताळण्यासाठी पशुवैद्यकीय अधिका-यांची नितांत गरज आहे. ही वस्तुस्थिती विचारात घेऊन वन विभागांतर्गत पशु वैद्यकीय अधिकारी (गट-अ), पशुसंवर्धन सहाय्यक आयुक्त (वन्यजीव) अधिकारी (गट-अ) व पशुसंवर्धन उप आयुक्त (वन्यजीव) अधिकारी (गट-अ) या तीन संवर्गातील पदे तातडीने भरणे आवश्यक असल्याने या संवर्गातील पदांची कर्तव्य व जबाबदाऱ्या निश्चित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:-

पशु वैद्यकीय अधिकारी (गट-अ) व सहाय्यक आयुक्त, पशुसंवर्धन (वन्यजीव) गट-अ आणि उप आयुक्त, पशुसंवर्धन (वन्यजीव) गट-अ या पदाचे कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या निश्चित करण्यास खालील प्रमाणे मान्यता देण्यात येत आहे.

अ) पशुवैद्यकीय अधिकारी (गट-अ) पदाची कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या या शासन निर्णयासोबत जोडलेल्या **परिशिष्ट-अ** नुसार राहिल.

आ) सहाय्यक आयुक्त पशुसंवर्धन (वन्यजीव) (गट-अ) पदाची कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या या शासन निर्णयासोबत जोडलेल्या **परिशिष्ट -ब** नुसार राहिल.

इ) उप आयुक्त पशुसंवर्धन (वन्यजीव) (गट-अ) पदाची कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या या शासन निर्णयासोबत जोडलेल्या **परिशिष्ट -क** नुसार राहिल.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेत स्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२१०२१०१६३१०८५३१९ असा आहे .सदर शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नावाने,

सोबत: परिशिष्ट-अ, ब, व क

(अनिल धस)
कक्ष अधिकारी
महसूल व वन विभाग.

प्रति:-

१. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वनबल प्रमुख), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर
२. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.
३. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक, सामाजिक वनीकरण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
४. अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (सर्व)
५. मुख्य वनसंरक्षक (सर्व)
६. वनसंरक्षक(सर्व) / (उप वनसंरक्षक) सर्व / (विभागीय वन अधिकारी (सर्व)
७. महालेखापाल १-व २)लेखा व अनुज्ञेयता)/(लेखापरीक्षा), महाराष्ट्र राज्य, मुंबई/नागपूर
८. जिल्हा कोषागार अधिकारी (सर्व)
९. वन विभाग- सर्व कार्यासन अधिकारी, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१०. निवडनस्ती, फ-८ कार्यासन महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

परिशिष्ट-अ

“पशुवैद्यकिय अधिकारी (गट-अ) पदाची कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या”

१. वन्यजीव आरोग्य व्यवस्थापन व मनुष्य-वन्यजीव संघर्ष उपशमनाच्या अनुषंगाने आपल्या कार्यक्षेत्रातील मु.व.सं., क्षेत्र संचालक, उपवनसंरक्षक, विभागीय वन अधिकारी यांनी तांत्रिक सल्ला देणे व मदत पुरविणे.
२. उप आयुक्त पशुसंवर्धन (वन्यजीव) व सहायक आयुक्त पशुसंवर्धन (वन्यजीव) यांच्यासह/ यांच्या मदतीने वन्यजीवांच्या आरोग्याचे संनियंत्रण करणे.
३. आपल्या कार्यक्षेत्रातील वन्यजीव विषयक संशोधनाचे कार्य पार पाडणे. व त्याद्वारे क्षेत्रीय कर्मचा-यांच्या तांत्रिक क्षमता वाढविणे.
४. वन्यजीव विषयक विविध मुद्द्यांच्या अनुषंगाने इतर संबंधित शासकीय विभाग, इतर राज्यातील वन्यजीव विभाग, पशुवैद्यकिय विद्यापीठे यांच्याशी संपर्क साधून सहकार्य प्राप्त करून घेणे.
५. वन्यजीवांना उद्धवू शकणा-या संसर्गजन्य रोगांचा प्रादुर्भाव रोखण्यासाठी व्याघ्र प्रकल्पाच्या बफर क्षेत्रातील व संरक्षित क्षेत्राच्या सीमेपासून ५ किमी क्षेत्रातील सर्व पाळीव प्राण्यांना हया रोगांचे लसीकरण करण्याच्या दृष्टीने पशुसंवर्धन खात्यातील संबंधित अधिका-यांशी समन्वय साधून त्यांच्या मदतीने कालबद्ध पद्धतीने लसीकरण कार्यक्रम राबविणे संबंधी अमलबजावणी करून घेणे.
६. व्याघ्र प्रकल्प /संरक्षित क्षेत्राच्या स्थानिक परिस्थितीनुसार वन्यजीव आरोग्य व्यवस्थापनाचा व्युहात्मक कृती आराखडा (Strategic Action Plan) व वार्षिक आरोग्य संनियंत्रण आराखडा (Annual Health Monitoring Plan) तयार करण्यास उपआयुक्त पशुसंवर्धन (वन्यजीव) यांना मदत करणे.
७. आपल्या कार्यक्षेत्रात पार पाडलेल्या वन्यजीव बचाव मोहिमा, वन्यजीवांवर करण्यात आलेले उपचार याबाबतचे व्यवस्थित दस्तावेज तयार करून तांत्रिक अहवाल नियमितपणे वरिष्ठ कार्यालयास सादर करणे.
८. वन्यजीव आरोग्य व्यवस्थापन व मनुष्य वन्यजीव संघर्ष व्यवस्थापन विषयक बाबींबाबत आपले कर्तव्य बजावितांना प्रचलित वनकायदे / मार्गदर्शन सूचनांमध्ये नमूद तरतूदींचे पालन होईल याची खात्री करणे.
९. केंद्रिय प्राणिसंग्रहालय प्राधिकरण, राष्ट्रीय व्याघ्र संवर्धन प्राधिकरण, केंद्र व राज्य सरकार मार्फत जारी करण्यात आलेल्या मार्गदर्शक सूचना, अॅडव्हायझरी, प्रोटोकॉल, प्रमाणभूत प्रचलित कार्यपद्धती (SOP) मध्ये नमूद बाबींप्रमाणे पशुवैद्यकिय अधिकारी यांची कर्तव्ये पार पाडणे.

१०. आपल्या कार्यक्षेत्रातील शीघ्र प्रतिसाद दल (RRT) क्षणिक उपचार केंद्र (TTC), वन्यजीव बचाव केंद्र (Rescue Center) यांचे कामकाज सांभाळणे.
११. आपल्या कार्यक्षेत्रातील वन्यजीव आरोग्य व्यवस्थापन व मनुष्य-वन्यजीव संघर्ष उपशमनाच्या अनुषंगाने आवश्यक औषधे व साधने यांच्या वापरासंबंधीची नोंद ठेवणे व सर्व साहित्य सुस्थितीत राहिल याची खात्री करणे.
१२. मृत वन्यजीवांचे शवविच्छेदन करून त्यांच्या मृत्यूच्या कारणांविषयीची शहानिशा करणे व शवविच्छेदन अहवाल संबंधित कार्यालयास सादर करणे.
१३. वन्यजीव गुन्हा प्रकरणी क्षेत्रीय वन अधिका-यांना तांत्रिक सहाय्य पुरविणे.
१४. क्षेत्रीय कर्मचा-यांना वन्यजीव आरोग्य संनियंत्रण, मानव -वन्यजीव संघर्ष उपशमन, संकटग्रस्त वन्यजीव बचाव मोहिम, त्यांची वाहतुक व बंदिस्त वन्यजीवांची काळजी यादृष्टीने नियमित प्रशिक्षण देणे. तसेच वन्यजीव विषयक चर्चासत्र, शिबीर व कार्यशाळांचे आयोजन करणे.
१५. मुख्य वन्यजीव रक्षक, अ.प्र.मु.व.सं. (वन्यजीव), क्षेत्र संचालक, मु.व.सं, उ.व.सं., उपायुक्त पशुसंवर्धन (वन्यजीव), यांनी वेळोवेळी सांगितलेली कामे पार पाडणे.

परिशिष्ट-ब

“सहायक आयुक्त पशुसंवर्धन (वन्यजीव) (गट -अ) पदाची कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या ”

१. वन्यजीव आरोग्य व्यवस्थापन व मनुष्य -वन्यजीव संघर्ष उपशमनाच्या अनुषंगाने आपल्या कार्यक्षेत्रातील मु.व.सं., क्षेत्र संचालक, उपवनसंरक्षक, विभागीय वन अधिकारी यांना तांत्रिक सल्ला देणे व मदत पुरविणे.
२. उप आयुक्त पशुसंवर्धन (वन्यजीव) व पशुसंवर्धन अधिकारी यांच्यासह/ यांच्या मदतीने वन्यजीवांच्या आरोग्याचे संनियंत्रण करणे.
३. आपल्या कार्यक्षेत्रातील वन्यजीव विषयक संशोधनाचे कार्य पार पाडणे, व त्याद्वारे क्षेत्रीय कर्मचा-यांच्या तांत्रिक क्षमता वाढविणे.
४. वन्यजीव विषयक विविध मुद्द्यांच्या अनुषंगाने इतर संबंधित शासकीय विभाग, इतर राज्यातील वन्यजीव विभाग, पशुवैद्यकिय विद्यापीठे यांच्याशी संपर्क साधून सहकार्य प्राप्त करून घेणे.
५. वन्यजीवांना उद्भवू शकणा-या संसर्गजन्य रोगांचा प्रादुर्भाव रोखण्यासाठी आपल्या कार्यक्षेत्रातील व्याघ्र प्रकल्पाच्या बफर क्षेत्रातील व संरक्षित क्षेत्राच्या सीमेपासून ५ किमी क्षेत्रातील सर्व पाळीव प्राण्यांना हया रोगांचे लसीकरण करण्याच्या दृष्टीने पशुसंवर्धन खात्यातील संबंधित अधिका-यांशी समन्वय साधून त्यांच्या मदतीने कालबद्ध पद्धतीने लसीकरण कार्यक्रम राबविणे संबंधी अमलबजावणी करून घेणे.
६. व्याघ्र प्रकल्प /संरक्षित क्षेत्राच्या स्थानिक परिस्थितीनुसार वन्यजीव आरोग्य व्यवस्थापनाचा व्युहात्मक कृती आराखडा (Strategic Action Plan) व वार्षिक आरोग्य संनियंत्रण आराखडा (Annual Health Monitoring Plan) तयार करण्यास उपआयुक्त पशुसंवर्धन (वन्यजीव) यांना मदत करणे.
७. आपल्या कार्यक्षेत्रात पार पडलेल्या बचाव मोहिमा, वन्यजीवांवर करण्यात आलेले उपचार याबाबतचे तांत्रिक अहवाल तयार करून नियमितपणे वरिष्ठ कार्यालयास सादर करणे.
८. वन्यजीव आरोग्य व्यवस्थापन व मनुष्य वन्यजीव संघर्ष व्यवस्थापन विषयक बाबींबाबत आपले कर्तव्य बजावितांना प्रचलित वनकायदे/ मार्गदर्शन सूचनांमध्ये नमूद तरतूदींचे काटेकोरपणे पालन होईल याची खात्री करणे.
९. केंद्रिय प्राणिसंग्रहालय प्राधिकरण, राष्ट्रीय व्याघ्र संवर्धन प्राधिकरण, केंद्र व राज्य सरकार यांच्या मार्फत जारी करण्यात आलेल्या मार्गदर्शक सूचना, अॅडव्हायझरी, प्रोटोकॉल, प्रमाणभूत प्रचलित कार्यपद्धती (SOP) मध्ये नमूद बाबींप्रमाणे पशुवैद्यकिय अधिकारी यांची कर्तव्ये पार पाडणे.

१०. आपल्या कार्यक्षेत्रातील शीघ्र प्रतिसाद दल (RRT) क्षणिक उपचार केंद्र (TTC), वन्यजीव बचाव केंद्र (Rescue Centre) यांचे कामकाज सांभाळणे.
११. आपल्या कार्यक्षेत्रातील वन्यजीव आरोग्य व्यवस्थापन व मनुष्य-वन्यजीव संघर्ष उपशमनाच्या अनुषंगाने आवश्यक औषधे व साधने यांच्या वापरासंबंधीची नोंद व सर्व साहित्य सुस्थितीत राहिल याची खात्री करून घेणे.
१२. मृत वन्यजीवांचे शवविच्छेदन करून त्यांच्या मृत्यूच्या कारणांविषयीची शहानिशा करणे.
१३. वन्यजीव गुन्हा प्रकरणी क्षेत्रीय वन अधिका-यांना तांत्रिक सहाय्य पुरविणे.
१४. क्षेत्रीय कर्मचा-यांना वन्यजीव आरोग्य संनियंत्रण, मानव-वन्यजीव संघर्ष उपशमन, संकटग्रस्त वन्यजीव बचाव मोहिम, त्यांची वाहतुक व बंदिस्त वन्यजीवांची काळजी यादृष्टीने नियमित प्रशिक्षण देणे. तसेच वन्यजीव विषयक चर्चासत्र, शिबीर व कार्यशाळांचे आयोजन करणे.
१५. मुख्य वन्यजीव रक्षक, अ.प्र.मु.व.सं. (वन्यजीव), क्षेत्र संचालक, मु.व.सं, उ.व.सं., उपायुक्त पशुसंवर्धन (वन्यजीव) यांनी वेळोवेळी सांगितलेली कामे पार पाडणे.

परिशिष्ट-क

“उप आयुक्त पशुसंवर्धन (वन्यजीव) (गट -अ) पदाची कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या “

१. वन्यजीव आरोग्य व्यवस्थापन व मनुष्य-वन्यजीव संघर्ष उपशमनाच्या अनुषंगाने मुख्य वन्यजीव रक्षक, अ.प्र.मु.व.सं. (वन्यजीव), मु.व.सं., क्षेत्र संचालक, उपवनसंरक्षक यांना तांत्रिक सल्ला व मदत पुरविणे.
२. राज्यातील वनविभागात कार्यरत सहायक आयुक्त पशुसंवर्धन (वन्यजीव) (गट-अ) पशुवैद्यकिय अधिकारी (गट-अ), पशुवैद्यकिय अधिकारी (कंत्राटी) यांच्या कामावर देखरेख ठेवणे, त्याच्या कामांमध्ये समन्वय साधणे, त्यांच्या कामांचे नियमन करणे व त्यांच्या कामांचा नियमित आढावा घेणे.
३. सहायक आयुक्त पशुसंवर्धन (वन्यजीव) (गट-अ), पशुवैद्यकिय अधिकारी (गट-अ), पशुवैद्यकिय अधिकारी (कंत्राटी) यांना त्यांची तांत्रिक कर्तव्ये पार पाडण्यामध्ये व वन्यजीव संशोधन, जनजागृती, चर्चासत्र व कार्यशाळांचे आयोजन, वन्यजीव कृति आराखडा तयार करणे या कामांमध्ये आवश्यक तांत्रिक मार्गदर्शन पुरविणे.
४. सहायक आयुक्त पशुसंवर्धन (वन्यजीव) व पशुवैद्यकिय अधिकारी यांच्यासह / यांच्या मदतीने वन्यजीवांच्या आरोग्याचे संनियंत्रण करणे.
५. वन्यजीवांना उद्धवू शकणा-या साथीच्या व संसर्गजन्य रोगांच्या व्यवस्थापनासाठी व इतर वन्यजीव विषयक मुद्द्यांच्या अनुषंगाने राज्यस्तरावर शासकीय विभागांतर्गत समन्वय राखण्यासाठी संबंधित शासकीय विभागांच्या संपर्कात राहणे व आवश्यक प्रतिबंधात्मक उपाययोजना सुचविणे व त्यांच्या समक्ष अंमलबजावणीची खात्री करणे.
६. केंद्रस्तरीय व आंतरराज्यीय स्तरावरील वन्यजीव आरोग्य व्यवस्थापन विषयक उपक्रमांमध्ये / कार्यक्रमांमध्ये राज्यांचे प्रतिनिधीत्व करणे.
७. प्रत्येक व्याघ्र प्रकल्प / संरक्षित क्षेत्राच्या स्थानिक परिस्थितीनुसार वन्यजीव आरोग्य व्यवस्थापनाच्या व्युहात्मक कृती आराखडा (Strategic Action Plan) व वार्षिक आरोग्य संनियंत्रण आराखडा (Annual Health Monitoring Plan) सहायक आयुक्त पशुसंवर्धन (वन्यजीव) व पशुवैद्यकिय अधिकारी यांच्या मदतीने तयार करणे.
८. सहायक आयुक्त पशुसंवर्धन (वन्यजीव) व पशुवैद्यकिय अधिकारी यांनी सादर केलेल्या तांत्रिक अहवालाची तपासणी करणे व त्यावर स्वतःचा अभिप्राय नोंदवून तो अ.प्र.मु.व.सं. (वजी) यांना सादर करणे.

९. वन्यजीव आरोग्य व्यवस्थापन व मनुष्य वन्यजीव संघर्ष व्यवस्थापन विषयक बाबींबाबत आपले कर्तव्य बजावितांना प्रचलित वनकायदे/ मार्गदर्शन सूचनांमध्ये नमूद तरतूदींचे काटेकोरपणे पालन होईल याची खात्री करणे.
१०. केंद्रीय प्राणिसंग्रहालय प्राधिकरण, राष्ट्रीय व्याघ्र संवर्धन प्राधिकरण व केंद्र व राज्य सरकार यांच्या मार्फत जारी करण्यात आलेल्या मार्गदर्शक सूचना, अँडव्हायझरी, प्रोटोकॉल, प्रमाणभूत प्रचलित कार्यपद्धती (SOP) मध्ये नमूद बाबींप्रमाणे सहायक आयुक्त पशुसंवर्धन -वन्यजीव व पशुवैद्यकिय अधिकारी आपली कर्तव्ये पार पाडतील याची खात्री करणे.
११. केंद्रीय प्राणिसंग्रहालय प्राधिकरण (CZA) व राज्य प्राणिसंग्रहालय प्राधिकरण (SZA) यांना प्राणिसंग्रहालयातील वन्यजीवांच्या आरोग्य विषयक बाबींमध्ये व वन्यजीव संशोधन, चर्चासत्र व कार्यशाळांचे आयोजन, रिफ्रेशर कोर्स, प्राणिसंग्रहालयाचा ले आउट प्लॅन व मास्टर प्लॅन तयार करणे इ. बाबींमध्ये तांत्रिक सहाय्य पुरविणे.
१२. शीघ्र प्रतिसाद दल (RRT), क्षणिक उपचार केंद्र (ITC), वन्यजीव बचाव केंद्र (Rescue Centre) यांच्या कामात समन्वय साधणे व त्यांचे काम सुरळीतपणे चालण्यासाठी त्यांना मार्गदर्शन व तांत्रिक सहाय्य पुरविणे.
१३. वन्यजीवांच्या शवविच्छेदन अहवालांची तपासणी करणे व मृत्यूच्या कारणांची माहिती घेणे. तसेच आवश्यकतेनुसार स्वतः वन्यजीवांचे शवविच्छेदनाचे काम पार पाडणे.
१४. वन्यजीव आरोग्य व्यवस्थापन व मनुष्य-वन्यजीव संघर्ष उपशमनाच्या अनुषंगाने आवश्यक साधने व औषधे खरेदी करण्याबाबत वनविभागास तांत्रिक सहाय्य पुरविणे.
१५. क्षेत्रीय कर्मचा-यांसाठी वन्यजीव आरोग्य संनियंत्रण, मानव-वन्यजीव संघर्ष उपशमन, संकटग्रस्त वन्यजीव बचाव मोहिम, त्यांची वाहतूक व बंदिस्त वन्यजीवांची काळजी यादृष्टीने प्रशिक्षणाचा सर्वंकष आराखडा तयार करणे व त्यांना नियमितपणे प्रशिक्षण देणे.
१६. मुख्य वन्यजीव रक्षक, अ.प्र.मु.व.सं. (वन्यजीव) यांनी वेळोवेळी सांगितलेली कामे पार पाडणे.
